

การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ “กิมมวก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรม
และภูมิปัญญา” โดยใช้โครงงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนพื้นที่เกาะ จังหวัดสตูล

The Development of Integrated Curriculum “Keum-Muk: Sarn-Sard-Sin Traces
of Culture and Wisdom” through Project-Based-Learning of Junior High School
Students in the Island Area Located in Satun Province

เกศริน บินสัน¹, อลิสร่า ชมชื่น², ศักรินทร์ ชนประชา³ และ อติสร ศิริ⁴

Katsarin Binsun¹, Alisara Chomchuen², Sakkarin Chonpracha³ and Adisorn Siri⁴

^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

^{1,2,3,4}Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand

Corresponding Author E-mail: adisorn.si@psu.ac.th

Retrieved: March 13, 2023; Revised: April 29, 2023; Accepted: April 30, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ และ 2) พัฒนาหลักสูตรบูรณาการ “กิมมวก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” โดยใช้โครงงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพื้นที่เกาะ จังหวัดสตูล กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครู ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มแบบประเมินความเหมาะสมหลักสูตรบูรณาการ และแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา คำร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ควรมีการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มุ่งเน้นทักษะอาชีพและทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อการประกอบอาชีพในอนาคต 2) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 “กิมมวก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” มีการบูรณาการเนื้อหาสาระ 5 ด้าน ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปะ และคณิตศาสตร์ มี 9 องค์ประกอบ คือ ความเป็นมา หลักการ จุดมุ่งหมาย คำอธิบายรายวิชา โครงสร้าง เวลาเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่ออุปกรณ์/แหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม 20 ชั่วโมง แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ สาระน่ารู้กิมมวก(เตยทะเล) โคมไฟพรรษากิมมวก และเทคโนโลยีและการจำหน่าย มี 10 แผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน คุณภาพ

หลักสูตรบูรณาการและแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า คุณภาพของทั้งหลักสูตรบูรณาการและแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าความเหมาะสมสอดคล้องภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$)

คำสำคัญ: หลักสูตรบูรณาการ; การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน; ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

Abstract

This research aimed to 1) Study basic information for developing an integrated curriculum and 2) develop an integrated curriculum, “Keum-Muk: Sarn-Sard-Sin, Traces of Culture and Wisdom,” through project-based learning of junior high school students in the island area located in Satun Province. The research participants were teachers, stakeholders, and grade 8 students, in the 1st semester of the Academic Year 2022. Research instruments were a structured interview, a data record of focus group discussion, assessment forms for integrated curriculum, and learning management plans. Data were analysed by content analysis, percentage, mean ($\bar{X}$), and standard deviation (S.D.)

The findings revealed that 1) the development of a curriculum integrating knowledge of local wisdom that focuses on vocational skills and 21st-century skills for future careers should be promoted, 2) an Additional Course for the Grade 8 students, “Keum-Muk: Sarn-Sard-Sin, Traces of Culture and Wisdom” has an integration of content in 5 areas, STEAM: science, technology, engineering, art, and mathematics. The curriculum has nine components: background, principles, objectives, course descriptions, content structure, course duration, learning management, material/learning resources, and course measurement and evaluation. The course lasts 20 hours, divided into three learning units: Keum-Muk (sea pandanus), Keum-Muk Lamp, Technology and Sales. Ten lesson plans were implemented using Project-Based Learning in learning management. It also revealed that the quality of the integrated curriculum and the lesson plans reached overall appropriateness and consistency in all aspects at the highest level ($\bar{X} = 4.79$).

Keywords: Integrated Curriculum; Project-Based Learning Management; Traces of Culture and Wisdom

บทนำ

การศึกษาในโลกยุคศตวรรษที่ 21 จำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามบริบทของสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ รักในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง สามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ ภายใต้คุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมที่มีในท้องถิ่น การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนากำลังคนและเป็นตัวกำหนดทิศทางอนาคตของประเทศ ดังที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ได้ระบุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ที่มุ่งพัฒนานักเรียนทุกคนให้เป็นกำลังหลักของชาติ มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ ตลอดจนกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมเวลาเรียนตามความพร้อมและจุดเน้นที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรมีการพัฒนาหลักสูตรขึ้นเพื่อจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและเหมาะสมกับนักเรียน ซึ่งปัจจุบันองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้มากขึ้น ดังนั้นจึงควรนำจุดเด่นในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นหลักสูตรบูรณาการโดยเชื่อมโยงกับสาระการเรียนรู้แกนกลางและบริบทชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เรียกว่า (STEAM EDUCATION) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการข้ามกลุ่มสาระวิชา (Interdisciplinary Integration) วิทยาศาสตร์ทั้ง 5 สาขาวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science: S) เทคโนโลยี (Technology: T) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineer: E) ศิลปะ (Art: A) และคณิตศาสตร์ (Mathematics: M) เข้าด้วยกัน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาจนเกิดเป็นทักษะ สมรรถนะ และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในการดำเนินชีวิต (สุภักดิ์ โอฬารพิริยกุล, 2562) ที่อิงกระบวนการทางวิศวกรรมศาสตร์ ผสานความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน โดยใช้เทคโนโลยีและศิลปะช่วยให้ชิ้นงานมีคุณค่า สร้างมูลค่าให้กับชิ้นงาน และเพิ่มโอกาสในการทำงาน (พรทิพย์ ศิริภักทธาชัย, 2556) แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาการศึกษาแม้ว่าจะขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาประเทศ แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังคงมีอยู่ สาเหตุหลักมาจากปัญหาความยากจนในพื้นที่ห่างไกลที่มีแนวโน้มว่าในอนาคตจำนวนนักเรียนที่ไม่ศึกษาต่ออาจมีเพิ่มขึ้น ปัญหาความเหลื่อมล้ำจึงเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องเร่งแก้ไข เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและคุณภาพของการศึกษาให้เท่าเทียมทั่วถึงในทุกพื้นที่ ตลอดจนจัดการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้เหลือน้อยที่สุด ซึ่งในปีพุทธศักราช 2562 จังหวัดสตูลได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อจัดการศึกษาให้ตอบโจทย์พื้นที่ สร้างการเปลี่ยนแปลงการศึกษา โดยใช้พื้นที่เป็นฐานที่เน้นนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่สำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนในพื้นที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) จากงานวิจัยของ ไกรยศ ภัทรวาท (2564) ที่กล่าวว่าปัจจุบันประเทศไทยมีเยาวชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาที่ต่ำกว่า 4.3 ล้านคน ซึ่งเด็กไทยจำนวนประมาณ 1 ใน 10 อยู่ในครอบครัวที่ยากจน และมีรายได้น้อย ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงควรคำนึงถึงการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่ในระดับภูมิภาคหรือท้องถิ่นเป็นสำคัญ ตระหนักในศักดิ์ศรี

คุณค่า และอัตลักษณ์ความเป็นมนุษย์ในทุกพื้นที่ การจัดการศึกษาจึงต้องออกแบบให้สนองตอบต่อความต้องการของท้องถิ่น เพื่อความสามารถในการปกครองตนเองในอนาคต และเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความแข็งแกร่งของท้องถิ่นไว้ โดยไม่ถูกกลืนสลายหายไปกับโลกสมัยใหม่ที่เรียกว่า โลกาภิวัตน์ (ทิพย์พพร ตันติสุนทร, 2558)

โรงเรียนบ้านเกาะหลีเป๊ะ เป็นหนึ่งในโรงเรียนพื้นที่เกาะของจังหวัดสตูล ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในครั้งดำรงพระอิสริยยศ “สมเด็จพระ” ให้มูลนิธิชัยพัฒนาดูแลให้ความช่วยเหลือในการจัดการศึกษา เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดาร สภาพความเป็นอยู่ของชาวเลบนเกาะหลีเป๊ะที่มีระบบสาธารณสุขโรค ไฟฟ้า ประปาที่ไม่มีคุณภาพ การสื่อสารอินเทอร์เน็ตไม่มีความเสถียร ตลอดจนการคมนาคมที่ยากลำบาก อีกทั้งยังเป็นพื้นที่เสี่ยงภัย ไม่มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต เกาะหลีเป๊ะมีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล “อุรักลาโว้ย” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิม ที่ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ใช้ภาษาพูดเป็นของตนเองแต่ไม่มีภาษาเขียน สภาพสังคมโดยทั่วไปเป็นครอบครัวขยายที่เป็นสายเลือดเดียวกัน มีความเชื่อด้านจิตวิญญาณ ความรู้ และทักษะที่สืบทอดต่อกันมาจากคนรุ่นก่อนผ่านพิธีกรรมทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และการประกอบอาชีพไปยังลูกหลาน โดยสภาพเศรษฐกิจของชาวเลภาพรวมมีฐานะยากจน คุณภาพชีวิตค่อนข้างต่ำ ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการเลี้ยงชีพมากกว่าการส่งบุตรหลานเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งจากสภาพปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของครอบครัวชาวเล “อุรักลาโว้ย” ที่ยากลำบาก มีฐานะยากจน ประกอบกับการเข้ามาของความเจริญในเกาะหลีเป๊ะที่มากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของชาวเล และลูกหลานชาวเล “อุรักลาโว้ย” เป็นอย่างมาก รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและการส่งบุตรหลานเรียนหนังสือ จากรายงานโครงการวิจัยของ ศักรินทร์ ชนประชา (2562) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ด้านตัวนักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาเรียน ไม่เห็นคุณค่าของการเรียน ให้ความสำคัญกับการดำรงชีวิตและการมีอาชีพ นักเรียนมีปัญหาในด้านการอ่านและขาดเรียนบ่อย และจากรายงานการดำเนินการติดตามสภาพปัญหาเด็กวัยเรียนหลุดจากระบบการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ปี 2565 พบว่า ข้อมูลของเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคัน มีแนวโน้มเพิ่มจำนวนขึ้น ปัญหาด้านการศึกษาที่พบได้แก่ 1) ปัญหาผู้ปกครอง และนักเรียน ไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษา เนื่องจากการจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต 2) ปัญหาการไม่ศึกษาต่อหลังสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ และ 3) ปัญหานักเรียนต้องทำงานช่วยเหลือครอบครัว เนื่องจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง มีฐานะยากจนต้องประกอบอาชีพหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว เด็กชาวเลที่อยู่ในช่วงวัยเรียนมีความต้องการที่จะฝึกทักษะอาชีพหารายได้ระหว่างเรียนเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ต้องการสร้างงานด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาการจ้างงานจากผู้ประกอบการที่มีข้อจำกัดในการรับเข้าทำงาน ซึ่งหากเด็กรุ่นใหม่มีทักษะฝีมือที่ดีก็จะสามารถสร้างรายได้ด้วยตนเอง เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนชาวเล “อุรักลาโว้ย” ให้เกิดความเข้มแข็ง เกิดการจ้างงานและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ลดอัตราการเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากเกาะ ที่สำคัญคือการได้อยู่กับครอบครัวที่ตนรัก จากรายงานของ ชฎารัตน์ บุญจันทร์ (2561) ได้ศึกษาความคาดหวังด้านอาชีพและเศรษฐกิจครัวเรือนของชาวเลบนเกาะหลีเป๊ะ พบว่า คนในชุมชนมีความคาดหวังมากต่อการประกอบอาชีพบนเกาะหลีเป๊ะ ได้แก่

ความคาดหวังให้บุตรหลานมีการศึกษาสูง คิดเป็นร้อยละ 86.83 มีความมั่นคงทั้งการงานและการเงิน ร้อยละ 85.37 การช่วยเหลือตนเองไม่ต้องพึ่งพา ร้อยละ 51.71 มีความยั่งยืนในการสืบทอดอาชีพ ร้อยละ 48.41 มีเงินออม/ไม่มีหนี้สิน ร้อยละ 91.71 มีงานทำในพื้นที่ ร้อยละ 63.41 มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 88.29 มีความรู้ในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 78.05 และความคาดหวังมีความสุขในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมาก คิดเป็นร้อยละ 58.54 ด้วยสถานการณ์ปัญหาและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ส่งผลให้ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเมืองมากขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะขั้นพื้นฐานของการประกอบอาชีพในอนาคต

ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ประกอบกับหลักสูตรแม่บทกำหนดเนื้อหายังไม่ครอบคลุมสอดคล้องกับสภาพบริบทท้องถิ่นของนักเรียน จึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ เพื่อให้การจัดการศึกษามีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน ที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวในวิถีชีวิตของตน เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็น สามารถเชื่อมโยงความรู้ ความคิด พัฒนาทักษะอาชีพ และสมรรถนะที่ได้รับการตกผลึกในตัวนักเรียนผ่านการถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอน และปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน เพื่อทำให้การศึกษาของนักเรียนโรงเรียนบ้านเกาะหลีเป๊ะ มีคุณภาพ ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และยังเป็น การยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว ชุมชน ตลอดจนสังคมของคนบนเกาะหลีเป๊ะให้มีความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและท้องถิ่นของตนอย่างมีความสุข เกิดความภาคภูมิใจในการนำ การพัฒนามาสู่ท้องถิ่นของตนเอง (สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, 2546)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลพื้นฐานของนโยบายทางการศึกษา ความต้องการและสภาพปัญหาใน ระดับท้องถิ่น รวมทั้งความต้องการของนักเรียนในพื้นที่ มาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ “กิมมวก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนพื้นที่เกาะ จังหวัดสตูล ซึ่งหลักสูตรบูรณาการที่พัฒนาขึ้น เป็นนวัตกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะอาชีพ และความสามารถ ในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับการดำเนิน ชีวิต ความต้องการของนักเรียนและชุมชน ปลุกฝังให้นักเรียนมีความรักและความผูกพันกับท้องถิ่นของตน ตลอดจนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและท้องถิ่นของตนอย่างมีความสุข เป็นการเตรียม ความพร้อมสู่การประกอบอาชีพในอนาคต และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการและการจัดการ เรียนรู้ให้กับนักเรียนโรงเรียนพื้นที่เกาะทั่วประเทศที่มีบริบทเดียวกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ “กิมมวก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอย วัฒนธรรมและภูมิปัญญา” โดยใช้โครงงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพื้นที่ เกาะ จังหวัดสตูล

2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ “กิมมิก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” โดยใช้โครงงานเป็นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพื้นที่เกาะ จังหวัดสตูล

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือตัวแทนของประชากรเป้าหมายทั้งหมดที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนพื้นที่เกาะ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 รวม 23 คน โดยวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเนื้อหาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านเกาะหลีเป๊ะ พุทธศักราช 2561 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกาะหลีเป๊ะ และอาชีพในชุมชนเกาะหลีเป๊ะ เพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ

3. ระยะเวลาในการวิจัย

3.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ (ระหว่างเดือนเมษายน ถึงพฤษภาคม 2565)

3.2 พัฒนาหลักสูตรบูรณาการ “กิมมิก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” (ระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงกันยายน 2565)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ “กิมมิก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยกำหนดการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1: วิจัย (Research) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร มีวิธีการดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ โดยการสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง และการประชุมสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการศึกษากรอบอาชีพในชุมชนเกาะหลีเป๊ะกับผู้ที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรเป็นแบบบูรณาการ ที่พัฒนาหลักสูตรรายวิชา

ขั้นตอนที่ 2 : พัฒนา (Development)

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ “กิมมิก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” โดยใช้โครงงานเป็นฐาน นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร มีรายละเอียดดังนี้

1. พัฒนาหลักสูตรบูรณาการ ตามแนวคิดของทาบ (Taba,1962) โดยการออกแบบและสร้างเป็นองค์ประกอบของหลักสูตรบูรณาการพร้อมรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบ
2. พัฒนาคู่่มือการใช้หลักสูตรบูรณาการ เพื่อเป็นแนวทางให้กับสถานศึกษาและครูผู้สอนใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้และประเมินการเรียนรู้ อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น
3. พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยโครงสร้างในแต่ละแผนมืองค์ประกอบ ได้แก่ สารสำคัญ มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และบันทึกหลังการจัดกิจกรรม
4. ตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ศึกษาพิเศษ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และครูผู้สอนที่รับผิดชอบรายวิชา เพื่อประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลการประเมินที่ได้ในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ “กิมมวก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ร้อยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โดยนำข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มาวิเคราะห์ โดยแบ่งการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง และประเด็นประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับแนวทางการศึกษากรอบอาชีพในชุมชนเกาะหลีเป๊ะ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำมาสร้างข้อสรุปและนำเสนอเนื้อหาแบบพรรณนาในรูปแบบเป็นความเรียง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (บุณชม ศรีสะอาด, 2560)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ “กิมมวก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร้อยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบริบทชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพของชุมชนบนเกาะหลีเป๊ะ พบว่า สภาพปัจจุบันของโรงเรียนบ้านเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล มีชุมชนชาวเลพื้นเมือง “อุรักลาโว้ย” ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่เป็นกลุ่ม ๆ กระจายอยู่ทั่วเกาะ สร้างบ้านเรือนมีลักษณะเป็นไม้ยกพื้น หลังคามุงจากหรือสังกะสี ลักษณะครอบครัวจะเป็นครอบครัวเดี่ยวแบบเครือญาติใกล้ชิดที่มีสายเลือดเดียวกันทั้งหมด มีความเชื่อด้านจิตวิญญาณที่สืบทอดต่อกันมาผ่านพิธีกรรมทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมพื้นถิ่นของตนเองไปยังลูกหลาน วิถีชีวิตส่วนใหญ่โยกย้ายถิ่นที่อยู่ตามแหล่งทำมาหากินที่อาศัยสภาพลมฟ้าอากาศที่สอดคล้องกับฤดูกาล สามารถสังเกตแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเลจนถูกกล่าวขานกันว่าสามารถเรียกฝูงปลาเข้าฝั่งได้ “พิธีบูชาเกาะ” มีความสามารถด้านการว่ายน้ำ ดำน้ำ และมีความเชี่ยวชาญด้านการเดินเรือ ตลอดจนทักษะการใช้ชีวิตในทะเล การประกอบอาชีพของชาวเลบนเกาะหลี

ปะส่วนใหญ่มีทักษะในการทำประมงแบบดั้งเดิม สัตว์ทะเลที่จับได้ส่วนหนึ่งจะเก็บไว้เลี้ยงครอบครัว และจำหน่ายให้กับร้านอาหาร รีสอร์ท และพ่อค้าคนกลางหรือส่งขึ้นฝั่งที่ทำเรือปากบารา ถือได้ว่าการทำประมงเป็นรายได้หลักของชาวเลบนเกาะหลีเป๊ะ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่คู่กับการดำรงชีวิตของชาวเลที่สืบทอดจากบรรพบุรุษในอดีตส่งต่อสู่หลาน ได้แก่ ภูมิปัญญาในการประดิษฐ์ของใช้จากวัสดุธรรมชาติ และการถนอมอาหาร แต่เนื่องด้วยปัจจุบันปริมาณสัตว์น้ำลดจำนวนลง ทำให้แรงงานในครัวเรือนที่ทำอาชีพประมงพื้นบ้านมีจำนวนลดน้อยลงไปด้วย คนรุ่นใหม่ปรับเปลี่ยนไปทำอาชีพรับจ้างมากขึ้น ส่วนอาชีพเสริมที่สามารถทำได้ตลอดทั้งปี ได้แก่ ผลิภัณฑ์ชุมชน เครื่องจักสานจากเตยทะเล การแปรรูปอาหารทะเล ซึ่งปัจจุบันผลกระทบที่เกิดจากการเข้ามาของความเจริญในเกาะ ทำให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจในชุมชน สินค้าอุปโภค-บริโภคมีราคาสูง ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น ชาวเลที่มีรายได้น้อยได้รับผลกระทบอย่างมาก เกิดปัญหาสังคมและวัฒนธรรม ชาวเลเริ่มบริโภคสินค้าที่ทันสมัยมากขึ้น มีการกระจายตัวของร้านอาหาร รีสอร์ทเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของชาวเล “อูรักลาไวย์” เป็นอย่างมาก ทำให้รายได้ที่หามาได้มีไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและการส่งบุตรหลานเรียนหนังสือ ชาวเลจึงมีความกังวลว่าในอนาคตลูกหลานชาวเลจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงต้องการให้น้องๆ ได้รับความรู้ภูมิปัญญาชาวเลที่มีมาสอนให้ลูกหลานได้เรียนรู้ และสืบทอด เพื่ออนาคตลูกหลานชาวเลจะได้นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้ จากผลการสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานนำมาซึ่งการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ ตามประเด็นประชุมสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการศึกษากรอบอาชีพทั้งหมดในชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นบนเกาะหลีเป๊ะกับผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า อาชีพที่มีในชุมชนบนเกาะหลีเป๊ะ สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภทคือ อาชีพประมง อาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพประกอบธุรกิจ และอาชีพผลิภัณฑ์ชุมชน ในด้านของสภาพบริบทของพื้นที่เกาะหลีเป๊ะที่มีความหลากหลายและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทั้งทางบกและทางทะเล จึงเป็นข้อได้เปรียบในการดำรงชีวิตของชาวเลบนเกาะ แต่เนื่องด้วยสภาพการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันชาวเลมีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกันว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประดิษฐ์ของใช้จากต้นเตยทะเลที่มีค่อย ๆ เริ่มสูญหายไป ปรารพชาวบ้านที่มีความรู้ในการถ่ายทอดมีจำนวนลดน้อยลงเรื่อย ๆ ประกอบกับลูกหลานชาวเลรุ่นใหม่ ๆ ไม่ค่อยให้ความสนใจกับภูมิปัญญาดั้งเดิม ชาวเล “อูรักลาไวย์” จึงมีความต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ลูกหลานชาวเลได้ศึกษาเรียนรู้ และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประดิษฐ์ของใช้จากต้นเตยทะเลเหมือนอย่างที่ยุคก่อนได้สืบทอดต่อกันมาในอดีต และมีความคาดหวังว่าลูกหลานชาวเลจะยังคงอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีให้คงอยู่กับชาวเลบนเกาะหลีเป๊ะต่อไป

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ “กิมมิก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ หลักสูตรบูรณาการ คู่มือการใช้หลักสูตรบูรณาการ และหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 หลักสูตรบูรณาการ มีองค์ประกอบ 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนบ้านเกาะหลีเป๊ะ ประกอบด้วย ชื่อหลักสูตร ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ข้อมูลพื้นฐานของครู บุคลากร และนักเรียน ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของนักเรียน 2) ข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำหลักสูตร ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชนบนเกาะหลีเป๊ะ ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต ประเพณี และ

วัฒนธรรมของชุมชนบนเกาะหลีเป๊ะ ข้อมูลการประกอบอาชีพของชุมชนบนเกาะหลีเป๊ะ และข้อมูลบริบทระดับพื้นที่ จังหวัดสตูล และ 3) หลักสูตรบูรณาการ มุ่งองค์ประกอบ 9 ด้าน ได้แก่ ความเป็นมาของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม โครงสร้างเนื้อหาสาระหลักสูตร เวลาเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

2.2 คู่มือการใช้หลักสูตรบูรณาการ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนบ้านเกาะหลีเป๊ะ ข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำหลักสูตร และหลักสูตรบูรณาการ “กิมมวก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา”

2.3 หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรบูรณาการ ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 สารความรู้กิมมวก(เตยทะเล) หน่วยที่ 2 โคมไฟหรรษาที่กิมมวก และหน่วยที่ 3 เทคโนโลยีและการจำหน่าย และแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวนทั้งสิ้น 10 แผน 10 คาบ (คาบละ 2 ชั่วโมง) ระยะเวลา 20 ชั่วโมง แบ่งออกเป็นภาคทฤษฎี 4 ชั่วโมง และภาคปฏิบัติ 16 ชั่วโมง

หลักสูตรบูรณาการ “กิมมวก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่พัฒนาขึ้น พบว่า คุณภาพของทั้งหลักสูตรบูรณาการและแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าความเหมาะสมสอดคล้อง ภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพบริบทปัจจุบันชาวเล “อุรักลาโว้ย” ของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ มีวิถีชุมชนที่มีลักษณะที่เรียบง่าย ทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน ที่อยู่อาศัย และการแต่งกาย อาศัยฐานทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นเป็นหลัก การทำประมงเป็นอาชีพที่ยึดถือมานาน และชาวเลยึดมั่นในความเชื่อและประเพณีที่สืบทอดกันมา ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากการรับวัฒนธรรมภายนอกและการเข้ามาของประมงเชิงพาณิชย์และธุรกิจการท่องเที่ยว ส่งผลให้สภาพของเกาะกลายเป็นเมือง ชาวเลต้องปรับตัวค่อนข้างมาก ดังที่นฤมล ชุนวิชัยและคณะ (2553) ได้อธิบายว่าชาวเลบนเกาะมีค่านิยมทางวัตถุมงคลขึ้น ทำให้ชนบทรณนิยมความเชื่อดั้งเดิมที่เคยยึดถือปฏิบัติในอดีตลดน้อยลงไป บทบาทของชาวเลทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงมีหน้าที่ในการทำงานมากขึ้น เกิดอาชีพที่หลากหลายซึ่งล้วนเป็นอาชีพที่เกี่ยวกับการทำประมงและการบริการท่องเที่ยวทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับขุภา รัตน์ บุญจันทร์ (2561) พบว่า ลักษณะอาชีพของชาวเล “อุรักลาโว้ย” เป็นแรงงานที่ทำประมงเฉลี่ย 2.06 คน แรงงานที่ไม่ทำประมงเฉลี่ย 1.34 คน วิทยาลัยศึกษาเฉลี่ย 2.17 คน การประกอบอาชีพขับเรือนำเที่ยวเป็นอาชีพหลักร้อยละ 41.46 รับจ้างในโรงแรม/รีสอร์ท ค่าขาย และเปิดร้านอาหาร ร้อยละ 51.40 สอดคล้องกับ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2564) ที่ได้ศึกษาบริบทชุมชนและภูมิปัญญาด้านอาชีพท้องถิ่นของชาวเล “อุรักลาโว้ย” บนเกาะหลีเป๊ะ พบว่าภูมิปัญญาด้านอาชีพแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มอาชีพหลัก ๆ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อาชีพประมงพื้นบ้าน และการทำผลิตภัณฑ์ชุมชน และจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านของผู้วิจัย ระหว่างเดือนเมษายน ถึงพฤษภาคม 2565 ชาวเลมีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกันว่า การเข้ามาของความเจริญ อาจจะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเกาะสูญหายไป ลูกหลานชาวเลรุ่นใหม่ ๆ ไม่ค่อยให้ความสนใจ ไม่เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มี และจำนวนของปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมีน้อยลง

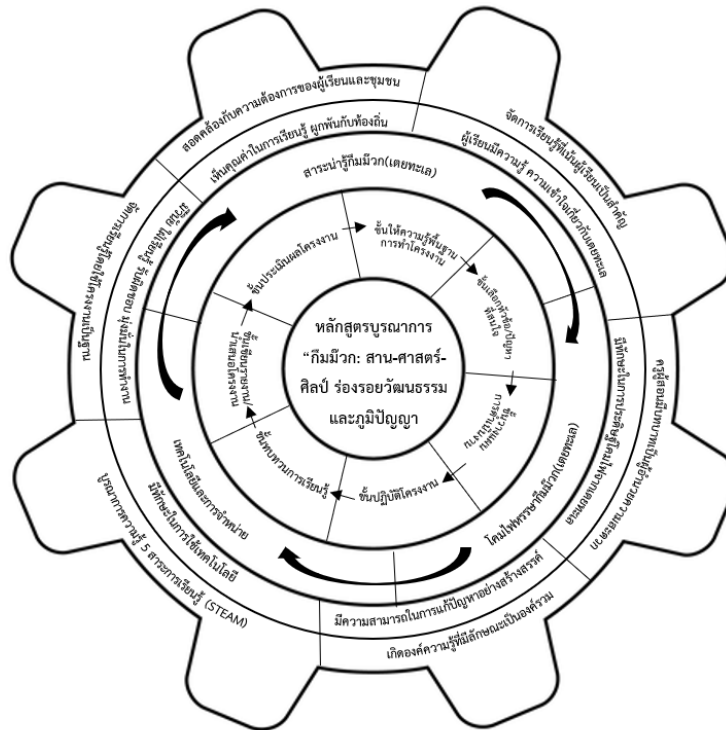
เรื่อย ๆ จึงมีความต้องการให้มีหลักสูตรที่นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในเกาะคือ ภูมิปัญญาจากต้นเตยทะเล มาพัฒนาเป็นหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ลูกหลานชาวเลได้ศึกษา สืบทอด สร้างอาชีพและรายได้เลี้ยง ตนเองและครอบครัวในอนาคต

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ “กิมมวก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” โรงเรียนบ้านเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล ปีการศึกษา 2565 ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ หลักสูตรบูรณาการ คู่มือการใช้หลักสูตรบูรณาการ และหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ตลอดทั้งการนำหลักสูตรบูรณาการ “กิมมวก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” ไปหาคุณภาพหลักสูตรบูรณาการฯ โดยหลักสูตรบูรณาการที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสูตรบูรณาการ “กิมมวก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” โรงเรียนบ้านเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล ปีการศึกษา 2565 มีองค์ประกอบของหลักสูตรที่มีความเหมาะสม ครอบคลุมสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการประเมิน และมีความเป็นไปได้ของการใช้หลักสูตรบูรณาการ ดังที่วิช รัตน์ไพศาลกิจ (2564) ได้กล่าวว่า หลักสูตรบูรณาการ ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาในหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการออกแบบหลักสูตร สอดคล้องกับสาลินี อุดมผล (2560) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการว่าควรมีส่วนประกอบของหลักสูตร 3 ส่วน คือ หลักสูตรบูรณาการ คู่มือการใช้หลักสูตรบูรณาการ และหน่วยการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ จึงจะทำให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้ และเกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ (2559) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการในมิติด้านการศึกษาอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยให้ความสำคัญกับขั้นตอนของการศึกษาบริบทชุมชนคือ การศึกษาประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ลักษณะภูมิประเทศ-ภูมิอากาศ ประเพณี วัฒนธรรม ประชากร และการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร โดยหลักสูตรบูรณาการควรมีความยืดหยุ่นด้านการจัดการศึกษา ด้านระยะเวลาในการศึกษา และที่สำคัญต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรจะต้องมุ่งเน้นการส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการและสร้างเครือข่ายทางการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (Taba,1962) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ “กิมมวก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” โดยบูรณาการแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่เรียกว่า (STEAM EDUCATION) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ใน 5 สาระ ได้แก่ ความรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปะ และคณิตศาสตร์ เข้าด้วยกัน ทำให้เกิดเป็นเนื้อหาใหม่ที่มีลักษณะเป็นแบบองค์รวม โดยนำ “กิมมวก” หรือที่เรียกว่า เตยทะเล ซึ่งเป็นพืชในท้องถิ่นมาจัดหลักสูตรให้นักเรียนสร้างสรรค์ชิ้นงาน เพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวเล (อุรักลาโว้ย) ผ่านการทำโครงการสิ่งประดิษฐ์ โดยจัดเนื้อหาเป็นหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 3 หน่วย และแผนการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน ภายใต้อำเภอเรื่อง “กิมมวก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” เป็นแกน การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-

Based Learning) 7 ขั้นตอน ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ครูผู้สอนมีบทบาทหน้าที่เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก หรือผู้ให้คำแนะนำปรึกษาเท่านั้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นการประเมินตามสภาพจริง โดยวิธีการสังเกต บันทึกการปฏิบัติกิจกรรม และการประเมินชิ้นงาน เพื่อประเมินทักษะอาชีพและความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระหว่างการปฏิบัติงานหรือการร่วมกิจกรรม โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการคิด การวางแผน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และความตั้งใจ จนสำเร็จเป็นชิ้นงาน ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงหลักสูตรบูรณาการ “กิมมิก: สาน-ศาสตร์-ศิลป์ ร่องรอยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” โดยบูรณาการ ความรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปะ และคณิตศาสตร์ (STEAM)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การนำหลักสูตรบูรณาการไปใช้จะต้องมีการประชุมชี้แจงให้ครูผู้สอนรับทราบรายละเอียดของหลักสูตรก่อนนำไปใช้จริง เพื่อเป็นแนวทางในการนำหลักสูตรบูรณาการไปสู่การจัดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.2 สถานศึกษาขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากร หรือสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล สามารถนำรูปแบบและวิธีการของหลักสูตรบูรณาการไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนทั้งห้องเรียนปกติและแบบคละชั้นเรียนได้

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้มีการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษา เรียนรู้ และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ นอกเหนือจาก 5 กลุ่มสาระที่ผู้วิจัยได้นำเสนอนี้ภายใต้บริบทโรงเรียน เพื่อให้การพัฒนานักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 หลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาจะต้องเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามบริบทของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาควรนำจุดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นหลักสูตรบูรณาการ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้บริบทท้องถิ่นตนเอง

2.3 การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ ควรให้ความสำคัญกับการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร เนื่องจากเป็นข้อมูลที่แสดงถึงภูมิหลังของชุมชน ตลอดจนความคาดหวังต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้จะต้องนำไปใช้ในการวิเคราะห์เพื่อพิจารณาประกอบการสร้างหลักสูตรบูรณาการ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์. (2559). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการยังชีพ กลุ่มชาติพันธุ์ปากแกลบ บำเหน็จ อำเภอมะแมะ จังหวัดลำปาง* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ไกรยส ภัทราวาท. (2564). *บทความเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). *อนาคตใหม่ของการศึกษาไทยในยุค Thailand 4.0*. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2565, จาก <http://www.li.mahidol.ac.th/conference2016/thailand4.pdf>
- ชฎารัตน์ บุญจันทร์. (2561). *การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะหลีเป๊ะตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ทิพย์พพร ตันติสุนทร. (2558). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- นฤมล ขุนวิชัยและคณะ. (2553). *ชีวิตและวัฒนธรรมชาวเลอุรักลาโว้ยแห่งทะเลอันดามัน* (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- พรทิพย์ ศิริภัทราชัย. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. *วารสารนักบริหาร*, 33(2), 50-56.

- รวีธ รัตนไพศาลกิจ. (2564). การพัฒนาหลักสูตรนวัตศิลป์จากทุนทางวัฒนธรรมล้านนาสำหรับเยาวชนโดยใช้การคิดเชิงออกแบบ (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2564). การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (SMT) สู่อาชีพของเยาวชนให้มีวิถีชีวิตโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ศักรินทร์ ชนประชา. (2562). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสื่อทำมือสำหรับครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เขตพื้นที่เกาะจังหวัดสตูล. วารสารอัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี, 9(17), 155-171.
- สิริพัชร เจริญวโรจน์. (2546). การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดเสมียนนารี กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภัค โอฬารพิริยกุล. (2562). STEAM Education: นวัตกรรมการศึกษาบูรณาการสู่การจัดการเรียนรู้. วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, 9(1), 1-16.
- สาลินี อุดมผล. (2560). การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการอาชีพเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และคุณลักษณะด้านอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานศึกษาธิการภาค 6 จังหวัดสตูล. (2565). การติดตามสภาพปัญหาเด็กวัยเรียนหลุดจากระบบการศึกษา (รายงานผลการวิจัย). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory Practice*. New York: McMillan.